

Найбільш важливим у роботі зі школярами, педагогічним колективом і шкільною адміністрацією є комплексний підхід, зміст якого полягає в організації допомоги школярам у соціально-психологічній адаптації, у створенні спеціальних умов для всебічного, цілісного психологічного розвитку обдарованих дітей, наданні школярам технологічної допомоги в розвитку різних психологічних особливостей і властивостей, удосконаленні своїх здібностей. Крім того, психолог надає педагогічному колективу школи методичну допомогу в побудові психологічно адекватних програм навчання, виховання й розвитку обдарованих дітей на різних етапах навчання, формує в освітній установі певний соціально-психологічний клімат, побудований на взаємоповазі, співробітництві педагогічного й учнівського колективу, творчому, новаторському підході до навчально-виховного процесу. Психологічна допомога обдарованій особистості має бути пов'язана не лише із встановленням самого факту обдарованості дитини, а й із створенням особливої культури в навчальних закладах і сім'ї, яка давала б змогу підтримувати обдарованість й індивідуальність у цілому, що визначає актуальність поглибленого вивчення внутрішніх психологічних умов становлення обдарованої особистості, що вагомо (позитивно чи негативно) впливають на розвиток її здібностей для майбутніх практичних психологів.

Таким чином, підготовка практичних психологів до психологічного супроводу творчо-обдарованих підлітків в загальноосвітніх закладах має враховувати низку особливостей, що пов'язані з психологічними особливостями такої категорії дітей та специфікою і завданнями психологічної служби навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єсін О., Ткачова В. Психологічний супровід програми «Обдаровані діти» / Обдаровані діти: діагностика та супровід. Упоряд. Т.Червонна.- К.: Шк..світ, 2008.- 128с.
2. Коваль В.І. Підтримка обдарованої дитини //Виховна робота в школі. - 2005, -№10 (11)
3. Страшнюк Ж.Д., Сахарова О.П. Розвиток творчих здібностей молодших підлітків. Програма тренінгу креативності. Погляд на проблему розвитку творчих здібностей особистості / «Шкільному психологу. Усе для роботи» 2010 № 2 (14). С.2-10.
4. Чепур О.С. Роль психолога та педагога в роботі з обдарованими дітьми // «Шкільному психологу. Усе для роботи» 2010/- № 6 (18) червень. - С.-12.

УДК 811.111' 255.4

Матвійчук Т. В.

ПЕРЕКЛАД ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ЯК ПРОЦЕС ІМІТАЦІЇ

Стаття присвячена проблемі переклада поезії як з англійського мови на російський/український, так і з російського/українського на англійський. Речь идет о сущности перевода как такового и особенностях перевода поэтических произведений. За основу взята мысль, что процесс перевода поэтических произведений является не чем иным как имитацией. Саму же имитацию автор рассматривает с двух сторон: как пародию и как унаследование.

Читаючи літературні переклади англійських віршів, ми маємо можливість ознайомитися з традиціями та світосприйняттям англійського народу. Тому процес перекладу для нас є надзвичайно важливим надбанням. Переклад – від найвужчого значення цього слова (з однієї мови на іншу) до найширшого (з культури на культуру, з епохи на епоху, з однієї мистецької чи знакової системи на іншу) – проблема світоглядна, що охоплює усі сфери людського буття. Високе мистецтво поетичного перекладу рік у рік привертає все більшу увагу дослідників (Кузнєцов, Чередниченко, Корр). Але всі вони сходяться на тому, що переклад має бути семантико-стилістичною паралеллю першотвору.

Поезія – це завжди багатогранне та неоднозначне явище в сучасній літературі. Сьогодні поети дивують нас формою, змістом та стилістичним забарвленням віршів, відмовляючись від традиційних стереотипів. Якщо розглядати поезію і переклад в галузі перекладознавства, одразу виникає багато суперечностей та протиріч. Переклад англійської поезії це, безперечно, найвища майстерність перекладача. Недостатньо професійно знати мову і бути кваліфікаційним перекладачем, варто володіти поетичними навиками.

Кеннот Рекстрот, один з найбільш впливових американських поетів, критиків та перекладачів (1905-1982) стверджував, що поет – це, в свою чергу, й перекладач, а перекладач певним чином є поетом. «Письменник, що може перенестися своїми думками та почуттями в радісні емоції іншої людини, здатний розуміти та сприймати реальність без майстерності слів. Він здатний розуміти суть поезії». Відомий перекладач М. Лозинський вважає, що в роботі з іншомовними віршами, необхідно враховувати їхні елементи у постійній складній взаємодії. Завдання перекладача – знайти у своїй рідній мові такий же складний і неповторний зв'язок, який відобразить оригінал та матиме такий же емоційний ефект. Таким чином, перекладач повинен перевітлитися в автора, запозичивши його манеру та мову, інтонації та ритм, зберігаючи при цьому вірність своїй рідній мові, і часом своїй поетичній індивідуальності. Необхідно пам'ятати, що переклад видатного літературного твору сам повинен бути таким [3, 35].

Перекладацьке мистецтво може бути представлено у вигляді наступного процесу: художній твір впливає на перекладача, який, зі своєї сторони, виявляє до нього певне емоційне ставлення. В результаті взаємодії цих факторів – об'єктивного та суб'єктивного – у свідомості перекладача оформлюється те чи інше сприйняття даного поетичного твору, у відповідності з яким створюється переклад. Таким чином, переклад є вторинним, умовним віддзеркаленням тексту, але щодо художньої дійсності оригіналу, то він є первинним, як відображення останнього, втілення цієї дійсності в художніх образах, тому його творчий характер не підлягає сумніву, і для створення художнього перекладу необхідним є творчий метод, обов'язковий у процесі оригінальної творчості.

Чи могли б ми перекладача вважати письменником? Але не просто письменником, а ще й імітатором? Адже імітатор – це той хто копіює чи пародіює когось. І не важливо чи це музика, мистецтво або ж поезія. Відповідь може бути позитивною, якщо взяти до уваги той факт, що переклад знаходиться в самому серці поезії. Слова лише метафорично виражають ідеї, події та почуття і самі по собі є формою перекладу. Важливо правильно скопіювати ці слова. Звичайно, це могло б привести нас до лабіринту проблем та

до твердження, що навіть вірш на нашій рідній мові повинен «перекладатися». Основні проблеми та дебати стосовно перекладу поетичних творів з'являються тоді, коли починаєш розуміти, якою мірою суть перекладеного вірша передає первинне його значення в чистому вигляді.

Думка полягає в тому, що перекладач не пише сам пособи, він є перекладачем-імітатором, що, з одного боку, повторює, відтворює, наслідує, моделює та копіює чийсь слова та почуття, а з іншого – пародіює та підробляє. Звідси й виникають протилежності. «Поетія – це те, що втрачається в перекладі», писав Роберт Фрост. Тобто перекласти її практично не можливо. А от Йосип Бродський стверджував: «Поетія – це те, що набувається в процесі перекладу» [3, 15]. Однак більшість вчених сходяться на тій думці, що поетія все-таки здатна трансформуватися іншими мовами. Процес цієї трансформації можемо вважати імітацією перекладача.

Процес так званої імітації починається на етапі обробки та аналізу писемного тексту. Це може бути обробка знизу-вгору (тобто, під час читання перекладач рухається від сприймання окремих частин, ознак, деталей і т. ін. до розпізнання цілого через його додавання) і згори-вниз (тобто, перекладач рухається від розпізнання цілого до впізнання його компонентів). Існує теорія, яка фокусує увагу на використанні еталонів перекладачем, тобто внутрішніх структур, на основі яких перекладач розпізнає текст. Підтримка такої теорії сприйняття означає б припущення можливості зберігання в пам'яті перекладача великої кількості еталонів, які слід зімітувати. Однак сприйняття – високорівнева обробка інформації, їй передуює етап аналізу деталей [7, 540].

Можна припустити, що на основі індивідуального лексику, а також при використанні додаткової інформації, яку перекладач одержує на різних рівнях сприйняття, у нього формується певна мова-посередник, якою він інтерпретує текст вихідної мови. На цьому завершується фаза обробки та аналізу перекладача у процесі перекладу. Друга фаза імітації – фаза синтезу – розглядається як переклад з мови-посередника на мову перекладу. І тут перекладач отримує необхідну для синтезу інформацію, яка на думку автора, збігається з інформацією, одержаною у фазі аналізу і зафіксованій в мові-посереднику.

Про переклад поезії як спосіб імітації згадує Джефрі Ліч. У своїй праці «Лінгвістичний провідник до англійської поезії» він описує три аспекти, що притаманні поетичній мові, і всі три повинні імітуватися при перекладі на будь-яку мову. Перше поняття вчений називає терміном *«meloreia»*, що означає музичність твору (його ритм та розмір), друге – *«phanoroeia»* – це наявність образів і третє – *«logoroeia»* – так званий «танець інтелекту серед потоку слів» [5, 98]. Про останній аспект Ліч говорить як про сутність поезії. Це щось незбагненне, що не виражається словами, а лише емоціями. Цю суть необхідно перекладати, або ж імітувати, дуже точно і правдиво. Адже «мов багато, а поезія одна» (Андрій Вознесенський).

«Якщо ви скажете, що слова допоможуть перекласти поетичний текст, то я скажу, що справжній поет уникає слів. Якщо ви скажете, що зміст є важливим, я скажу, що справжній поет уникає змісту. Але, запитаєте ви, де ж тоді поезія без слів і без значення. Я відповім: позбавтесь від слів і від змісту, і все одно поезія залишиться» [1, 35] (Євгеній Свєрстюк, український перекладач). Це щось незбагненне, що є об'єктом гарного перекладу, об'єктом імітації. Вдалий переклад поезії можливий якщо ви імітуєте. Тобто не намагаєтесь перекладати слово в слово як покірний, несамостійний перекладач; і якщо в своїй імітації ви не обмежуєтесь вузьким простором, який завадить вам зробити наступний перекладацький крок. Важливо не забути про образи, які в процесі імітації досягаються за допомогою гри слів, що не повинно зіпсувати ритм та розмір вірша. В наші сучасні дні поезія це не обов'язково наявність тексту, хоча саме текст створює вірш, який повинен містити відчуття та емоції. За допомогою імітації та інших засобів перекладач може досягти схожих результатів, як і текст, тобто створити вірш. Схожих, проте не ідентичних: переклад є мистецтвом схожості, мистецтвом знаходити відповідності, мистецтвом створювати відтінки та відголоски тексту чи вірша, схожого до оригіналу. Ці думки приводять нас до природної іронії. Д. Паламарчук, відомий перекладач Байрона, каже, що «з великою поезією найвільніший переклад є інколи найбільш правдивим» [2, 34].

Якщо все ж таки охарактеризувати процес перекладу поезії як спосіб імітації, то можемо зауважити, що імітація – надзвичайно близький варіант оригіналу і процес цей є надзвичайно складним і вимагає від перекладача неабияких здібностей та завдань, адже перекладений вірш повинен передавати всю красу, мелодику, правдивість та авторський стиль написання оригіналу. Перекладач повинен враховувати ритм, поетичний розмір, риму та кількість складів у рядку й передати ці елементи в своєму перекладі. Однак, враховуючи той факт, що українська та англійська мови мають багато невідповідностей, дозволяються незначні відхилення від встановлених правил. Найголовніше завдання – передати емоційне навантаження та головну думку вірша з усіма переживаннями поета та його почуттями. Тому перекладач має бути обізнаним як з біографічними даними поета, так і традиціями його культури.

Поетичний переклад є неможливим без перекладацьких трансформацій. Трансформаційний підхід передбачає трансформацію об'єктів і структур мови оригіналу в об'єкти мови перекладу. Трансформація в перекладі – це будь-яка заміна одиниці мови оригіналу її еквівалентом у мові перекладу. Трансформації відбуваються на морфологічному, лексичному і синтаксичному рівнях. Це може бути конкретизація, генералізація, смисловий розвиток, антонімічний та синонімічний переклади, заміна форм слова та частин мови, додавання, опущення, компресія, декомпресія, розчленування речень та їх поєднання. Саме ці перекладацькі прийоми роблять переклад літературним. Літературний переклад являє собою найвищий рівень творчої роботи перекладача і може бути прирівняний до імітації. Він вимагає глибокого лінгвістичного аналізу оригінального англійського тексту, враховуючи стилістичні засоби та емоційний настрій.

Читаючи Шекспіра українською мовою хтось може сказати, що це не Шекспір, а лише перекладач. Найпростіше у цьому випадку було б не читати переклади взагалі, та це призведе до нашого вузького світобачення літературної спадщини. Тому кожен вирішує для себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Безобразова О. Проблеми поетичного перекладу: Семантика і композиція ліричного вірша // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – №2, 2000. – С. 31-35.
2. Кузнецов А. Ю. Лирическое стихотворение и его перевод // Вопросы филологии. – №1 (16), 2004. – С. 33-40.

3. Лозинский М. Л. Искусство стихотворного перевода / Михаил Леонидович Лозинский // Перевод – средство взаимного сближения народов : сб. статей. – М. : Прогресс, 1987. – С. 35-39.
4. Чередниченко А. И., Бех П. А. Лингвистические проблемы в поэтическом переводе. – К., 1980. – 268с.
5. Kopp, M. Poetry in Translation. – London: C. P., - 1998. – 358 p.
6. Leech, G. N. A Linguistic Guide To English Poetry. – London: Longman, 1969. – 270 p.
7. Rosch E. Cognitive reference points / Eleonor Rosch. – Cognitive Psychology. – N. Y. : Psychology Press – 1975. – Vol. 7. – №. 4. – P. 532-547.

УДК 821.161.2-1.09:81'37

Мисько І.Р.

СКЛАД ТА СТРУКТУРА ЛЕКСИКИ КОНФЕСІЙНОГО СТИЛЮ

Статья посвящена исследованию лингвистической природы сакральной лексики. Определено принципы ее отделения от смежных тематических групп, единиц других функциональных стилей. Вияняється структура сакральних онімів, произведено их классификацию.

Теоретичні підвалини наукового вивчення сакральної лексики закладено в працях І.Огієнка [14]. Питанням впливу конфесійного стилю на формування української мови на різних етапах її розвитку присвячені дослідження В. Німчука [11], Н.Дзюбишиної-Мельник [5], О.Горбача [2], у яких ґрунтовно проаналізовано еволюцію християнсько-релігійних термінів. Опис церковно-обрядової лексики, її тематичний поділ і частковий етимологічний, тлумачний і стилістичний аналіз зробив у 60-х рр. ХХст. М.Худаш у межах дослідження лексики українських ділових документів кінця XVI- початку XVIII ст. [18,130-139]. Удалою спробою системного опису словникового складу конфесійного стилю стала праця І.Павлової «Лексика конфесійного стилю», у якій конфесійно маркована лексика диференціюється за тематичними групами [15].

Вивченню сакральної сфери присвячено вже три монографії (П.Мацьківа «Концептосфера Бог в українському мовному просторі», Т.Вільчинської «Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст.», М.Скаб «Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери»).

На сьогодні в українському мовознавстві залишається відкритим питання щодо вноормування лінгвістичних термінів релігійної сфери. Існування великої кількості синонімічних сполук, неусвідомлення значеннєвої специфіки багатьох термінів призводить до підміни одного поняття іншим чи їх сплутування. Окремі дослідники не бачать різниці між поняттями конфесійна лексика й релігійна термінологія [17,77], релігійна маркована лексика [4,17], [10,42], богословська лексика[15,23],[6],[8].

Деякі лінгвісти роблять спробу обмежити значення окремих з вищеназваних термінів лише християнським віровченням. Наприклад: К.Гриньків пропонує таку дефініцію сакральних лексем і словосполучень:...це назви діахронних християнських теологічних уявлень, понять, термінів, категорій, а також назви здебільшого також діахронних дій, процесів, об'єктів, символів і суб'єктів релігійної практики [3,264]. При цьому, на її думку, слова – «поганізм» (Дажбог, Сварог) хоча й відбивають певні (хай і хибні) уявлення про правди віри і релігії, не є сакральними у властивому для християн значенні цього терміна. Йдеться вже про суб'єктивне тлумачення лексеми «сакральний». Великий тлумачний словник сучасної української літературної мови не обмежується поняттям християнський, а подає таку дефініцію: сакраментальний (те саме, що сакральний) – 1. Який стосується релігійного культу; обрядовий; ритуальний; священний // якого дуже цінують, оберігають; священний, заповітний. 2. Який став звичним, узвичаєним; традиційний; 3. Який має сумнівну або погану славу; горезвісний [ВТССУМ,1178].

Рациональною є думка Ю.Браїлко, яка розмежовує конфесійну лексику з іншими термінами, що стосуються релігійної сфери: релігійна лексика /термінологія, богословська лексика/термінологія, церковна лексика, сакральна лексика, християнська лексика. Ці лексичні групи перебувають у складній взаємодії, оскільки конкретна одиниця може належати до кількох з них, але всі вони (за винятком біблійної лексики, виділення якої в окрему групу має за основу джерело походження) стосуються лексико-тематичної сфери. Тому вживання їх як абсолютних синонімів до терміна конфесійна лексика, що означає поняття функціонально-стильової площини, нелогічне [1,7].

Типологія сакральних онімів ґрунтується на опозиції «реальне-гіпотетичне», згідно з якою відбувається поділ власних імен на дві великі групи – реалоніми й міфоніми. Поділ лексем на окремі розряди спирається на класифікацію онімних одиниць, запропоновану Н.В.Подольською [16,16].

Розряди:

І. реалоніми – власна назва об'єкта, що реально існує чи колись існував. Вони належать до будь-якої сфери ономастичного простору:

1. Антропоніми – власні імена людей: Самсон, Соломон.
2. Топоніми – власні назви географічних об'єктів, у їх межах виділяють такі розряди:
 - А) хороніми – власні назви будь-яких територій: Іудея, Єгипет.
 - Б) ойконіми – власні назви будь-яких поселень: Содом, Вави(і)лон.
 - В) гідроніми – власні назви водойм: Йордан(Йордан(ь)), Червоне море.
 - Г) ороніми – власні назви елементів рельєфу: Голгофа(та), Сінай, Афон.
 - Г) дримоніми – власні назви насаджень: Гефсиманський сад.
 - Д) еклезіоніми – власні назви церковних споруд: Лавра, Софія.

3. Геортоніми – власні назви свят, пам'ятних дат, постів: Різдво Христове, Благовіщення.

4. Бібліоніми – власні назви словесних творів (у т.ч. покладених на музику, книг, розділів книг): Євангеліє, Книга Рут.

5. Артїоніми – власні назви творів художнього мистецтва, у цьому випадку – назви ікон: Чудотворний Спас.

Окремо виділяється проміжний розряд агїонімів – особливий різновид антропонімів (за М.Зубовим), що позначає імена святих – оскільки він об'єднує як реальні, так і гіпотетичні назви. Такий підхід до класифікації цього розряду зумовлюється, по